

POLITIIKAN TUNTU, MIELI JA MERKITYS

TAPAHTUVA YHTEISÖ JA POLIITTISEN KOKEMUS KEHOLLISISSA KOHTAAMISISSA

TÄSSÄ JA NYT

Alttius, altistuminen, alttiiksi asettuminen ja alttiina oleminen. Noihin sanoihin kulminoituu tämän tekstin ydin. Niiden avulla tarkastelen, mitä Nancyn ajatukset monikossa olemisesta, olevien moneudesta ja olemassaolon väistämättä ruumiillisesta tapahtumisesta merkitsevät politiikan tutkimukselle. Alttius on samanaikaisesti sekä tarkasteluni kohde että tutkimusmetodi, joka tekee tyhjäksi perinteisen ajatuksen subjektista ja objektista. (Ks. Lindberg 2010, 24–25.) Tutkimuskohteena alttius ilmenee omissa kohtaamisissani Suomessa vaille turvapaikkaa jääneiden henkilöiden kanssa. Tutkimusmetodina alttius puolestaan tekee tyhjäksi yritykset asemoida lähestymistapani sille vastakkainasettelulliselle linjalle, joka pitkälti määrittää tämänhetkistä julkista suomalaista maahanmuuttokeskustelua. Keskeiseksi nousevat sen sijaan läsnäolo tässä ja nyt sekä olemisen jae- tuksi tuleminen. Tässä viitekehyksessä läsnäolo on väritynyt käsite, joka ei viittaa pelkästään lohdulliseen huomioimiseen, vaan myös merkittävästi monivivahteisempaan tajuun poliittisen paikasta ja politiikan ajasta.

Voidaan helposti ajatella, että turvapaikat- ta jääneet – ne, joiden turvapaikkahakemukset on hylätty – on paikannettu ja merkitty tavalla,

jota he itse eivät hyväksy. Tämä ristiriita nostaa tarkastelun keskipisteeseen yhtäältä poliittiselle elämälle asetetut rajat ja toisaalta sen alati toteutuvan mahdollisuuden. Ihmisten arjessa tiukat poliittiset kategorisoinnit ja rajanvedot ylittyvät jatkuvasti, mikä asettaa sekä filosofisen että praktisen haasteen suvereniteettiin pohjautuvalle poliittisen kuulumisen logiikalle. Siten artikkelini kysymyksenasettelu koskee myös laajemmin poliittisen yhteisön ymmärtämistä, sen luonnetta ja kokemuksellisuutta. Vielä hieman abstraktimmin kysymys on tässä ja nyt olemisesta, joka ymmärretään kysymykseksi läsnä- ja poissaolon sekä ulossulkemisen ja mukaan ottamisen suhteesta tietyllä tavalla rakennettuun poliittiseen todellisuuteen. Tällöin keskeistä on ajatella tuon suhteen tuntua ja mieltä – tai mielettömyyttä – paikattomuuden, paikaltaan siirtymisen sekä kuulumisen kokemuksissa ja niille annetuissa merkityksissä (ks. Puumala 2012, 2013).

Jotta voitaisiin paremmin ymmärtää millaisesta alttiudesta artikkelissani oikein on kyse, lienee syytä kääntyä sitaattiin haastattelustani säilöön otetun ja käännetyistä odottavan Benjaminin kanssa. Hän pohti seuraavasti tapaa, jolla hänet on Suomessa merkitty ja jonka perusteella hänet on sijoitettu säilöönottoyksiköön:

Vankilassa... Ei, ei se ole koskaan mukavaa. Olla vankilassa. Enkä ole tehnyt mitään väärää,

vaikka olenkin turvapaikanhakija. [...] Mutta laitate minut vankilaan, kun en ole tehnyt mitään rikosta, ainoastaan koska etsin teiltä apua. Ja te sanotte, ettette anna sitä minulle, jonka jälkeen suljette minut vankilaan. Te petätte minut. Huijaatte. [...] En ole rikollinen, mutta silti asun paikassa, joka – tiedäthän – saa ihmiset näkemään minut jonain muuna, erilaisena.

Benjamin, säilöön otettu ja käännättämistä odottava turvapaikanhakija

Ennen säilöön ottamistaan Benjamin oli onnistunut löytämään itselleen töitä ja sijan yhteiskunnasta. Koska hän kuvaili lämmöllä sitä elämää, jota hän oli alkanut Suomessa luoda, päätin kysäistä, millaisia mahdollisia vaikeuksia hän oli kohdannut oman paikkansa etsinnässä ja uuden elämän rakentamisessa. Minunun katsahtaen Benjamin vastasi: ”kun elät lasitalossa, älä heittele kiviä”. Vastaus heijasteli tyhjentävästi Benjaminin tilannetta. Vaikka hän kritisoi säilöönottoa käytäntönä, hän ei ollut halukas kohdistamaan kritiikkiä yleisesti suomalaista yhteiskuntaa kohtaan, sillä hän elätteli vielä toivoa siitä, että saisi jäädä Suomeen ja jatkaa rakenteilla olevaa elämäänsä täällä. Lasitalometaforalla Benjamin viittasi omaan sen hetkiseen alttiuteensa; alttiuteen, johon hänet oli pakotettu tietyn poliittisen identiteetin kautta. Hänet oli otettu säilöön, ja muutaman viikon päässä siinsi käännytys Ghanaan. Itselleni tuo nimenomainen metafora alkoi toimia moniulotteisempana vertauskuvana: mitä jos itsekin elin lasitalossa, mutten Benjaminin tavoin ollut yhtä tuskaisen tietoinen oman maailmankuvani hauraudesta ja omasta alttiudestani, joka oli luonteeltaan ontologista?

Hahmottelemani tutkimuksellisen avauksen merkitys kiteytyy kohtaamisen tapahtuman käsittämiseen toisin. Sen sijaan että kohtaamiseni Benjaminin kanssa tulisi ymmärrettäväksi ainoastaan dikotomioiden ja hierarkkisten positioiden kautta, mahdollistaa nancylainen ote niiden identiteettinarratiivien kyseenalaistamisen, joiden kautta sekä minut

– kansalainen tai tutkija – että Benjamin – turvapaikatta jäänyt tai tutkittava – voidaan luokitella. Nancyn ajattelun tarjoama teoreettinen viitekehys avaakin eteemme mielenmaiseman, jossa positioista neuvotellaan ja niitä muovataan vasta kohtaamisessa. Kyse on kosketuksesta, jossa kumpikaan osapuoli ei ole immuuni toisensa vaikutukselle.

Ruumiin määrittämättömyys, avoimuus ja avoimeksi jäävä tapahtuminen tulee painokkaimmin esille juuri silloin, kun se pyritään alistamaan tiukalle määrittelylle, asettamaan pysyvästi tarkasti rajattuun paikkaan. Oman identiteettini perusta on lopulta yhtä hento ja haavoittuva kuin turvapaikatta jääneiden olo-tila, vaikka haastattelun hetkellä tilanteitamme ei voinutkaan verrata toisiinsa. Siksi voidaankin todeta, Sara Ahmedia (2008) mukailleen, että tulokulmani turvapaikatta jääneisiin juontuu kokemuksellisuuden sotkuisuudesta sekä sattumien muodostamasta dramasta ja kehittyvä viime kädessä tutkimusretkeksi siihen, miten poliittinen yhteisö saa muotonsa ruumiiden tullessa läsnäoloon suhteessa toisiinsa. Tällöin poliittista yhteisöä ei enää voida ymmärtää valtion tai valtiojärjestelmän varaan perustuvaksi.

Lähestymistavassani korostuu rajoittavan politiikan ja ontologisesti ymmärretyn poliittisen välillä oleva jännite, ehkä jopa yhteensopimattomuus. Tämä jännite synnyttää ajatuksen politiikan tunnusta, mielestä ja merkityksestä, jotka syntyvät altistumisen, alttiiksi asettumisen ja alttiina olemisen myötä. Kysymys tunnusta, mielestä ja merkityksestä korostaa järjestellisen ja aistimellisen sekoittumista, joka on keskeistä Nancyn ajattelussa. Sanoina tuntu ja mieli – jolla viittaa lähinnä kokemukseen, en yksittäiseen subjektiin sijoittuvaan mieleen sinänsä – antavat poliittisen ajattelemiselle suunnan. Merkitys puolestaan korostaa halua sitoa politiikka tiettyyn ajattelutapaan ja tulkita tutkimuskohdetta tuon ajattelutavan valossa.

Nancyn ajattelu ei kuitenkaan toimi tekstissäni pelkästään filosofisena lähtökohtana

tai teoreettisena oppaana, vaan pikemminkin siitä juontuu metodologinen seuraamus. Artikkelini ytimessä olevat sanat – alttius, altistuminen, alttiiksi asettuminen ja alttiina oleminen – pakottavat ottamaan itsensä vakavasti. Tutkijallakin on ruumis. Miten tuo(kin) ruumis muodostuu altistumalla muiden ruumiiden läsnäololle tässä ja nyt? Teoreettisesta lähtökohdasta tuli lopulta eletty strategia, jonka välityksellä on mahdollista tarkastella Nancy ajatusten materialisoitumista ruumiiden kohtaamisissa ja niiden väistämättä suhteisessa läsnäoloon tulemisessa. Nancyllle ruumis on paikka, jossa olemassaolo tapahtuu, mutta tuon olemassaolon tuntu ja mieli ovat aina vasta syntyvässä. Ruumiin tila tulee ymmärrettäväksi ”välitilana”, jossa ”väli” merkitsee osien jatkuvaa jakautumista ja eriytymistä. (Lindberg 2010, 23–24; Nancy 2010, 47.) Siksi, aivan kuten Susanna Lindberg (mt.) toteaa, olemista sellaisenaan on vaikea tai mahdoton käsitellä, mutta samalla se on itsestään selvää, tässä ja nyt.

POLIITTISEN JÄLJILLÄ,

POLITIIKAN JÄLJET

Nancy esittää valtavirtaisesta politiikan tutkimuksesta radikaalisti toisenlaisen tavan lähestyä ihmistä ja ajatella olemassaoloa. Perinteisesti kysymys ihmisestä on siinä nähty kysymykseksi politiikan toimijasta tai subjektista tai toisaalta koko kysymystä on voitu pitää merkityksettömänä erityisesti kansainvälisen politiikan tutkimuksessa, jossa huomio on usein keskittynyt systeemiseen tasoon tai rakenteisiin. Nancy hahmottelema teoria irtisanoutuu subjektin käsitteestä ja siihen liittyvästä ruumiin ja sielun/mielen erottelusta. Siten se kyseenalaistaa vakiintuneiden ja luonnollisten subjektipositoiden olemassaolon ja identiteetin esittämisen substantiaalisena ominaisuutena tai vakaana perustana olemi-

selle. Ruumiin ajattelussaan Nancy pyrkii ylittämään vastakkainasettelulliset erottelut ja irtautumaan niistä. (Nancy 2010, 41–44.) Siksi on syytä sanoa muutama sana lisää ruumiista.

Ruumiin (*corps*) käsitettä, siten kuin Nancy sitä käyttää, on vaikea kääntää suomen kielelle. Nancy itse asiassa antaa koko sanalle uuden merkityksen, jossa ”ruumiin” kohtaamiset muiden ”ruumiiden” kanssa auttavat kysymään ruumiin mieltä (*sens*) (ks. Nancy 2010; myös Lindberg 2010, 18–20). Itse käyttäen ruumis-sanaa nimenomaan sen nancylaisessa mielessä, jolloin ruumiista puhumisessa ei ole kysymys kehollisuudesta vaan olemassaolon kokonaisvaltaisesta ja läpitunkevasta kokemuksesta.

Ei ole aivan yksiselitteistä soveltaa Nancy ajatuksia turvapaikatta jääneiden kokemuksiin ja tehdä tuo sovellus politiikan tutkimuksessa. Tällöin on pakotettu ottamaan kantaa siihen, mitä politiikka on/voi olla, miten se ilmenee ja miten valittu tarkastelun taso on mahdollinen. Toisaalta on välttämätöntä ottaa huomioon myös se, että Nancy ei ole poliittinen filosofi, eikä hänen ajattelunsa pyri eksplisiittisesti olemaan poliittista ajattelua. Pikemminkin Nancy voidaan hahmottaa poliittisen ajattelijaksi. Mistä tätä jännitettä voi lähteä purkamaan? Miten nancylainen ”postfenomenologinen ontologia”, politiikan tutkimus ja hyvin erityinen poliittinen kysymys niveltyvät toisiinsa? Erottelu politiikan ja poliittisen välillä on tuttu sekä Nancyilta että politiikan tutkimuksesta. Itselleni se tarjoaa luontevan paikan valjastaa jännite lähestymistapojen välillä muotoon, joka tuo esiin turvapaikatta jääneiden läsnäolon paljastaman vaatimuksen ajatella olemassaolo uudelleen – toisin. Nancyllle vaatimus ajatella moninaisuutta ja hajanaisuutta itseään on filosofinen, mutta itse tarkastelen tuota vaatimusta poliittisena yrittäen samalla ajatella sen poliittisia seurauksia.

Nancy poliittisen ajattelu – sikäli kun poliittinen ymmärretään politiikan merkityksestä vetäytymiseksi ja politiikan jäljittämiseksi ja käsittelemiseksi uudelleen – auttaa ilmentämään jotain äärimmäisen olennaista

poliittisesta kysymyksestä, joka on ajankohdainen suomalaiselle yhteiskunnalle *tässä* ja *nyt*. Nancylle politiikan käsite viittaa empiriseen toimintaan, praksikseen, joka tapahtuu normalisoidun järjestyksen piirissä. Poliitiikan käsite viittaa tällöin hallinnan prosesseissa tapahtuviin vallan ja intressien vaihteluihin sekä totunnaisiin ja hyväksytyihin toimintatapoihin. Poliittinen, sitä vastoin, ei ole pelkistettävissä hallinnolliseen rationaliteettiin tai vallan toimintaan, sillä se viittaa mielen/mielekkyyden alueeseen, jonka puitteissa politiikka ilmenee. (Lacoue-Labarthe & Nancy 1997; ks. myös Norris 2000, 54.) Tämän kehikon puitteissa voitaisiin ajatella, että politiikka viittaa erilaisiin tapoihin aktualisoida poliittinen ja toteuttaa sitä. Tällainen ymmärrys kutsuu hahmottelemaan poliittista jonain, joka saa muotonsa inhimillisen levottomuuden kautta – levottomuuden, jonka saa aikaan tulemisen prosessi, joka jää väistämättä avoimeksi ja muuttuvaksi ja joka kokemuksellisesti on äärimmäisen moniselitteinen (Puumala & Pehkonen 2010, 56; Puumala et al. 2011). Poliittinen on tapahtuma, jota ei voida pelkistää politiikan projektiiksi; se tapahtuu ruumiiden tullessa läsnäoloon yhdessä. Se ilmenee suhteista käsin, ei edellä niitä. (Lacoue-Labarthe & Nancy 1997, 133; myös Dikeç 2005, 185.) Tällä tavoin ruumis ja poliittinen ovat erottamattomia käsitteitä.

Nancyn ajatukset altistumisesta, kohtaamisesta ja tunnusta ovat vastaliike poliittikkäksitykselle, joka perustuu suvereniteetin logiikkaan ja sen varaan nojaavaan sisä/ulkopuoli, itse/toinen vastakkainasetteluun. Kun valtavirtaisesti on ajateltu näiden käsitteiden olevan toisensa poissulkevia tai toisiaan muovaavia, tarkastelen itse niitä tapahtuvina ja vasta kohtaamisessa muodostuvina kategorioina tai siinä muovaantuvina elementteinä. Tämä lähestymistapa kyseenalaistaa ajatuksen suverenista subjektista ja siitä, että poliittisen toimijuuden – ja poliittisen olemassaolon ilmaisun – ehto on tietoinen pyrkimys kohiti jotakin tiettyä päämäärää tai että ihmisen

osa politiikassa on olla ainoastaan sen kohde, alusta, jolle politiikan jäljet kirjoittuvat. Erottelu politiikan ja poliittisen välillä on oiva tapa hahmottaa Nancyn ajattelun sisältämä hienoinen siirtymä, ja samalla politiikan tutkimukselle mullistava perspektiivinvaihdos inskriptiosta ekskriptioon. Poliittikka käsitteenä puhuu inskriptiosta; tavoista, joilla ruumiita on merkitty ja tehty poliittisesti merkittäviksi. Poliittisessa taas on kyse ekskriptiosta, uloskirjoittamisesta, ja eksistentiaalisesta alttiudesta.

Termien alttius ja ekskriptio avulla on mahdollista ajatella ruumiin kykyä artikuloida esiin suhteinen poliittikkäksitys, joka vääntää sijoiltaan ajatuksen poliittisesta yhteisöstä selänseläisenä kuin olemme oppineet sen tuntemaan. Asettuminen alttiiksi vaille turvapaikkaa jääneiden läsnäolon tunnulle ja mielelle samalla altistaa uusille tulkinnoille tuon läsnäolon poliittisen merkityksen, eli toisin sanoen sen perustan, jolle poliittisten subjektipositioiden luominen pohjautuu (myös Hirvonen 2010, 264–265). Alttiiksi asettuminen osoittaa valtavirtaisen poliittikkäksityksen perustan pohjattomuuden, joka altistaa meidät kaikki ontologisesti. On kuitenkin huomattava, että altistuminen ei ole yksittäisen suvereenin subjektin teko tai päätös. Se on tapahtuma, jossa ruumiit kirjoittavat ulos itsestään; se on sitä, että ruumiit vain ovat olemistaan ja että ”ilmeisyys väännetään esiin siitä, mikä vain on olemistaan” (Lindberg 2010, 25). Olemassaolomme tapahtuu. ”Minä” ei yksinkertaisesti ole, vaan tulee läsnäoloon ainoastaan *kanssa*. Paikka, jota kohti Nancyn ajatukset kanssa-olemista meitä vievät, on sekä ajallinen että tilallinen. Ehkä sitä voisi ajatella tilavana tai tilaisuutena. Mutta, kuten Lindberg (2010, 22) korostaa, paljon olennaisemmin tuo paikka on jonkun ruumiin tarvitsema tai avaama; se on ”ruumiin oma paikka”, tai vielä osuvammin ”ruumis paikkana, jossa oleminen tapahtuu”. Ruumis on aina joskus, jossakin ja jollekulle läsnä. Se voi olla nyt ja tässä tai tuolla, siellä tai poissa; siirtyneenä tai siirrettyinä sijoiltaan.

Tässä vaiheessa lienee syytä huomauttaa, ettei lähestymistapani ole ”puhdasoppisen” nancylainen. Pyrkimykseni on ajatella tässä ja nyt olevaa poliittista kysymystä tavalla, joka ottaa huomioon politiikan merkitykset ja vaikutukset ihmisten vapauteen ja heidän toimintamahdollisuuksiinsa, mutta olla kokonaan alistumatta tuolle merkitykselle. Tämä pyrkimys vaatii ajattelemaan poliittista elämää sekä sen mahdollisuuksia, tuntua ja mieltä vailla sulkeumaa, avoimeksi jättäen, mutta kuitenkin peilaten tätä avoimuutta politiikan pakottavuuteen korostaen siten tuon sulkeutumattomuuden ja avoimuuden ajattelemisen poliittista vaikeutta. Maahanmuuton hallinnan yhtenä muotona turvapaikkaan liittyvä ruumiiden politiikka on suvereenin vallankäytön konkreettinen ilmentymä. Toisin sanoen tuon politiikan kautta pakolaisstatuksen saamista tulee rajoittamaan laaja joukko erilaisia luokitteluja sekä tilapäisen suojelun muotoja (Zetter 2007, 189). Turvapaikatta jääneiden läsnäolo tässä ja nyt vaatii ajattelemaan politiikan tilaa, paikkaa ja aikaa jotenkin muuten kuin territoriaalisen jaottelun tai valtion kautta. Silti juuri valtion tai paremminkin suvereniteetin ajatus pitkälti määrittää, miten poliittisen elämän rajat piirretään ja miten politiikka ylipäänsä tulee ymmärretyksi.

Suvereniteetti on sekä ajallinen että tilallinen konstruktio, eräänlainen auktoriteetin muoto, jonka avulla tuotetaan narratiiveja yhteisöjen jatkuvuudesta, kuulumisesta ja (kansallisesta) kodista. Tällaisessa narratiivissa tässä ja nyt olemiselle on annettu yhteinen merkitys; yksilö tulee sijoitetuksi kansakunnan kertomukseen, jolloin määreet tässä ja nyt ilmentävät jatkumoa. Toisaalta Nancy'n hahmottelema *tässä ja nyt* on hyvin erilainen paikka kuin mihin kansalliset kertomukset meidät johdattavat. Kun turvapaikanhakijaan viitataan ensisijaisesti poliittisen statuksen tai aseman välityksellä, on käynnissä identifioinnin politiikka: toinen tunnetaan meidän ehdoillamme ja hänet alistetaan omille tietokäytännöillemme. Tämä politiikka altistaa

ruumiin tietylle merkitysjärjestelmälle, jolloin ruumis transsubstantioituu joksikin muuksi – mahdollisesti itselleen vieraaksi – merkityksellistetyksi kokonaisuudeksi (ks. Fischer 1997, 35). Vaikka ajatus suvereniteetista on vakiinnutettu poliittisen järjestyksen lähteeksi ja perustaksi, se itse asiassa jatkuvasti luo itsensä uudelleen oman projektinsa kautta. Suvereniteetista tulee näennäisesti välttämätön tapa käsitteellistää poliittista elämää, sillä sen logiikka johtaa siihen, että ainoastaan suvereniteetin kautta voidaan paitsi luoda poliittinen järjestys myös ylläpitää sitä. Mutta kun poliittista suvereniteettia tarkastellaan nancylaisen filosofian kautta, paljastuu se periaatteeksi, jolla ei ole vakaata pohjaa tai perustaa. Se ei siis (enää) voi toimia käsitteenä, joka kuvastaa yhteisöä yksikkönä ja joka perustaa poliittisen järjestyksen itsensä varaan.

On siis aloitettava ruumiista, ajateltava ruumista ja punnittava sen merkityksiä politiikassa. Nancy'n ajattelussa ruumis on ulottuvainen. Hän kritisoi vahvasti psykoanalyttista diskurssia, joka pyrkii tekemään ruumiista ”merkitsevän” sen sijaan, että asettaisi merkityksen itsessään näkyväksi taustana, jota vasten ja jolla ruumiiden väliset erot piirtyvät esiin. (Nancy 2010, 42.) Tulkittu ruumis – siitä myös turvapaikatta jääneiden kohdalla on kyse. Turvapaikatta jääneeksi identifioiminen ja tuon identiteetin kanssa eläminen on läpikotaisin poliittista, dynaamista ja moniselitteistä. Menetelmällisesti valtavirtainen identifikaation politiikka ei kutsu tai rohkaise kriittiseen itsereflektioon, jonka kautta itsen ja toisen yhtymäkohtia ja risteämiä voitaisiin ajatella alttiuden näkökulmasta.

Nancy'n mukaan jokaisen meistä on kyettävä vastaamaan olemassaolostamme. Se on meille jokaiselle asetettu eettinen ja eksistentiaalinen velvollisuus. Toisaalta yllä hahmottelemani identifikaation politiikka sekä suvereniteetin ajallistilallinen logiikka asettuvat vastahankaan tuon vaatimuksen kanssa sijoittamalla oikeutemme ja vapautemme poliittisesti valtioon. Nancy'n esille nostamaan vaati-

mukseen vastaamiseksi olisikin hahmoteltava erilainen ontologinen järjestys, erilainen olemisen status (Nancy 2000, 179; Devisch 2011, 6). Siten – merkityksellisesti politiikan tutkimukselle – ontologiset kuvaukset kanssaolemisen eivätkä pelkisty pohdintaan maailman tämän hetkisestä tilasta, vaan johtavat aikaamme kohdistuvien ongelmien syvempään tarkasteluun. Oman argumenttini yhteydessä tämä on kutsu ajatella paitsi turvapaikatta jääneiden politiikalle antamia merkityksiä, myös tuon politiikan tuntua ja mieltä, jotka eivät pelkisty yksittäisen poliittisen statuksen rajaamaan kokemusmaailmaan tai toimintakehiköön. Tämän argumentin tarkastelu edellyttää asettumista alttiiksi, altistumista toisen läsnäololle. On ymmärrettävä, että pakottava tulkinta ja sen kautta tuotettu identiteetti voivat toimia mahdollisena lähteenä sellaiselle toimijuudelle, joka ylittää suvereenin politiikan rajat ja logiikan kokonaisuudessaan. Toisin sanoen valtion ympärille muodostettu poliittinen yhteisö viitekehysenä, jonka puitteisiin poliittinen elämä ja kuuluminen sijoittuvat, ei kykene merkitsemään ruumista ehdottomasti ja aukottomasti. Turvapaikatta jääneiden ruumiita ei voida ajatella ilman ymmärrystä politiikan heihin jättämistä jäljistä ja heidän läsnäoloonsa liitetystä poliittisista merkityksistä. Samalla altistuminen heidän läsnäololleen avaa toisenlaista politiikan tuntua ja mieltä, jossa staattiset kertomukset kuulumisesta ja identiteetistä asettuvat alttiiksi toisin tulkitsemiselle.

Ruumiit vastustavat läpikotaista kertomista ja tietämistä. Siksi ruumis ei koskaan käy järkeen. Se ei tiedä, eikä ole tietämätöntäkään. Se on muualta, muualla, muuten. Ennen kaikkea Nancy varoittaa etsimästä ruumiiden pohjustukseksi minkäänlaista ”hämärää”, ’esikäsitteellistä’, ’esiontologista’, ’immanenttia’ ja ’välitöntä’ tietoa”. (Nancy 2010, 101.) Poliitikassakaan ei tällöin ole kyse enää merkitsevistä järjestyksestä, vaan siitä tapahtumasta, kun ”ruumis asettuu alttiiksi ja sanoo itsensä julki” (vrt. Nancy 2010, 46). Itsellä ei ole

ulottuvuutta, väittää Nancy. Heti, kun ’minä’ alkaa ulottua, se myös antautuu muille (Nancy 2010, 48). Siten ruumis on aina ”lähdessä, liikahtamaisillaan, putoamaisillaan, erkaantumaisillaan, siirtymäisillään sijoiltaan” (Nancy 2010, 50). Yksinkertaisimmillaan – ja paradoksaalisesti ehkä samalla myös monimutkaisimmillaan – ruumis on olemisen olemista alttiina. Olemisemme on alttiuden tapahtumista, tulemisen jatkuva ja jatkuvasti avoimeksi jäävä prosessi; se on vetäytymistä suhteessa kaikkeen substanssiin (ks. Caygill 1997, 23). Nancy’n olemisen tapahtumista painottava ajattelu on varsin kaukana politiikan tutkimukselle tutummasta identiteettikäsitteestä, mutta samalla se on haaste hahmotella ruumiiden välisiä sekä ruumiin ja yhteisön välisiä suhteita tavalla, joka ei johtaisi totalitaariseen hallintaan. Totalitarismi puolestaan merkitsee Nancylle identiteettiä essentialisoituna ja substantiaalisena olemisen kategoriana, ja siksi demokratiakin voi olla totalitaarisen ajattelutavan ilmentäjä (ks. Librett 1997, 124, alaviite 25; Hirvonen 2010).

Monikossa olemiseen ja sen mahdollisiin poliittisiin yhteyksiin keskittyminen osoittaa, ettei politiikkaa tule – Fred Dallmayria mukaillen – pelkistää atomisten toimijoiden intresseihin, olivatpa nuo toimijat valtioita, yrityksiä tai yksilöitä, eikä myöskään totalisoivaan globalisaatiokäsitykseen (Dallmayr 1997, 193). Olevina olemme aina avoimia ja alttiita odottamattomalle. Me siis loputtomasti vastustamme politiikkaa, sikäli kun se merkitsee olemuksen omimista poliittisten tarkoituserien käyttöön. (Wurzer 1997, 98; Dallmayr 1997, 183.) Jos me aiomme jäljittää poliittisen, emmekä ainoastaan tarkastella politiikan jättämiä jälkiä, meidän on yritettävä ajatella jakamista ja jaettua poliittisen yhteisön olemuksena (Nancy 2004, 40; 2003, 23–36). Poliitiikan tutkimuksessa avautuva vaatimus edellyttää kansallisvaltion, suvereni-teetin ja suvereenin subjektin merkitsevyyden kyseenalaistamista ja kanssaolemisen avaaman poliittisen potentiaalin esiintuomista¹.

YHTEISÖN KOKEMUS JA POLITIIKAN

AISTIMUKSELLISUUS

Pakolaisena oleminen tai sodassa syntyminen ja kasvaminen, näitä kahta asiaa ei voi sanoin kuvailla. Se stressi, henkinen stressi. Ja se, että ihmiset katsovat sinua eri..., tiedäthän. Tämä voimattomuuden tunne. Se, että jollakulla muulla on sinun kohtalosi käsissään. Jos hän haluaisi, hän voisi antaa sinulle ainoan unelmasi. Ja jos hän haluaa, hän voi tuhota ja päättää kaiken.

Nasir, tilapäisen oleskeluluvan saanut turvapaikanhakija

Tämä maa on kaikkea paitsi ihmisyyden jakamista. [...] Se on litalia, puhtaasta surusta ja menetyksestä kertova rukous, pyyntö, joka lipeää joka päivä miljoonien pakolaisten huulilta: olivatpa he käännetyksi, vainottuja, silvottuja, nälkiintyneitä, raiskattuja, hyljeksittyjä, ulossuljettuja, karkotettuja, hädättyjä.

(Nancy 2000, xiii, suomennos kirjoittajan.)

Nasirin kertomus resonoi voimakkaasti Nancyn teoksen *Being Singular Plural* esipuheessa esiintyvän katkelman kanssa. Nasir ei kuvaa ainoastaan turvapaikasta jääneen henkilökohtaista kokemusta, vaan hänen äänensä kytkeytyy erotamattomasti suvereeniin valtaan sekä sen laillisiin, teknologisiin ja poliittisiin käytäntöihin. Samalla Nasirin kertomus on kokemuksellinen tarina turvapaikan hakemisesta ja siitä, ettei kysymystä turvapaikasta milloinkaan voida palauttaa tai pelkistää yksittäiseen subjektiin – hänen tekoihinsa, historiaansa tai toimintaansa.

Poliittisena käytäntönä ja järjestelmänä turvapaikka osallistuu poliittisen yhteisön uudelleen rakentamiseen ja ylläpitämiseen hallinnan sekä ulossulkemisen välityksellä. Statuksen 'hylätty' tai 'perusteeton' saaminen merkitsee, että turvapaikanhakija ruumiinsa kautta henkilöi poliittista sopimattomuutta ja sopeuttamattomuutta siinä viitekehyksessä, jossa poliittinen

elämä rakentuu valtion, kansakunnan ja alueen yhteydelle. Näiden kolmen osatekijän kautta ihmisten odotetaan määrittelevän identiteettinsä ja paikkansa maailmassa. Koska turvapaikasta jääneet mutta tilapäisen oleskeluluvan saaneet ovat sekä kotouttamisen että käännettämisen ulottumattomissa, heidän läsnäolonsa nostaa konkreettisesti esiin tässä ja nyt -toimimisen – määrättyinä aikana määrättyssä paikassa olemisen – tematiikan. Nuo pienet tilallisiajalliset määreet, *tässä ja nyt*, asemoivat ihmisen osaksi jotakin yhteisöä; ne määrittävät hänen asemansa suhteessa pitkään, historialliseen jatkumoon sekä tiettyyn paikkaan, jota tuo historia määrittää. (Ks. myös Hamacher 1997.) Esitetty näkemys auttaa meitä ymmärtämään, että sekä *tässä* että *nyt* ovat myös määreitä, jotka joku tietty yhteiskunta on merkinnyt omilla versioillaan kummastakin. Sekä ajan että paikan taju ja niille annettu *merkitys* ovat kytkeytyneet tiettyyn (poliittiseen) järjestykseen, sen tapaan kertoa historiansa, nykyhetkensä ja oma asemansa.

Turvapaikasta jääneiden näkökulmasta tulee merkitykselliseksi se, että nykyhetkestä ja nykyisestä paikasta puhuminen on osa jatkuvuuden politiikkaa. Tämä politiikka edellyttää, että kuulluksi tullakseen ihmisen on asemoitava itsensä tiettyyn paikkaan ja hetkeen sekä suhteutettava oma olemisensä tuon ajan ja paikan asettamiin diskursiivisiin ja ilmaisullisiin rajoituksiin. Kuten sitaatti Nancyn teoksesta *Being Singular Plural* osoittaa, kanssaolemisen kokemus ja monikossa oleminen eivät ole vallitseva asiantila nykymaailmassa. Tästä syystä vaille turvapaikkaa jääneet eivät voi luottaa hyväksyttävänä pidettyjen kommunikaatio- ja käyttäytymistapojen parametreihin sanomansa välittäjinä, sillä heidän läsnäoloaan pidetään jo lähtökohtaisesti oikeudettomana. Kyseistä läsnäoloa ei voida perustella niillä kriteereillä, jotka on vallitsevassa käsityksessä asetettu poliittiselle elämälle ja siten tilalle, josta käsin omaa poliittista toimijuutta voidaan rakentaa. Siksi Nasirin ruumiin paikantuminen *tässä ja nyt* kertoo myös olemisen mielestä ja tunnus-

ta, ennen kuin sitä on ehditty merkityksellistää suomalaisen yhteiskunnan kertomuksella hänen läsnäolostaan. Hänen kokemuksessaan on yhtäältä kyse läsnäolon välittömästä tunnusta ja toisaalta läsnäololle annetuista merkityksistä. Läsnäolon nostattama välitön tuntu on erilainen – olematta kokonaan irrallinen – kuin tietyn merkitysjärjestelmän läpi suodatettu tulkinna tuon läsnäolon merkityksestä. Turvapaikatta jääneen ruumiissa siis kohtaavat ja kamppailevat kaksi jännitteistä logiikkaa: kanssaoleminen sekä yhtenäisyyden rakentaminen.

Kun kansakuntien rakentamiseen liittyvää politiikkaa tarkastellaan liikkeessä olevan kehon kautta, saadaan käsitys niistä lukemattomista tavoista, joilla eri instituutiot ja toimijat poliittisesti sääntelevät, harjoittavat, hallinnoivat ja yrittävät muovata turvapaikanhakijan ruumista. Tästä huolimatta hallinnan logiikka tai rajan (fysiset) käytännöt eivät koskaan voi tyhjentävästi määrittää sitä. Olipa kyse turvapaikanhakijan saapumisesta, käännäntämisestä tai karkottamisesta, liike ja ihmisten liikkuvuus luovat eteemme paljon monisyisemmän tilallisajallisen spektrin kuin mitä antaa olettaa se suvereniteetin logiikka, jonka varaan käsityksemme poliittisesta yhteisöstä, identiteetistä ja kuulumisesta on rakennettu. Tämä oivallus avautuu Nancyn ajattelun kautta, ja se pakottaa ottamaan vakavasti ajatuksen ruumiista, jota ei vielä ole ehditty ajatella. Koska olemisen ei ole yksi vaan olevia on monia, on olemisen ajattelu siten väistämättä ja lähtökohtaisesti kanssaolemisen ajattelua. Kyseinen ajattelu vaatii meitä jäljittämään ja käsittelemään politiikkaa jonain, jossa olemisen tuntu sekä mieli syntyvät yhteisössä, ja ymmärtämään, että olemme alkuperäisimmillämme yhdessä. Tämä oivallus puolestaan kutsuu pohtimaan Nancyn ajattelua tutkimusmetodologisena lähtökohtana omalle tutkimukselleni:

Soran toteaa ajattelevansa liikaa, mutta kokee, ettei silti osaa avata ajatuksiaan minulle. Hänen mukaansa ymmärtäisin, jos viettäisin [vastaaanotto]keskuksessa yön, tai jos kävisin siellä

suihkussa, ymmärtäisin. Mutta edes keskuksen henkilökunta ei Soranin mukaan ymmärrä, tai sitten he eivät halua ajatella koko asiaa. Kun Soran mainitsee, mitä ymmärtäminen minulta vaatii ja ehdottaa, että minun pitäisi käydä suihkussa keskuksessa, lipsahtaa huuliltani lause: ”En halua tehdä sitä.” Soran katsahtaa minuun ja sanoo: ”Tiedän, ettet halua, mutta sitten ymmärtäisit. Miltä sinusta tuntuisi, jos menisit Kurdistaniin, eikä kukaan auttaisi sinua, puhuisi sinulle tai pitäisi sinusta? Mitä silloin ajattelisit?” Kerron Soranille, että tuo kaikki saisi minut hyvin surulliseksi, vihaiseksi ja hämmentyneeksi ja saisi minut haluamaan lähteä pois. ”Niin, ja voisit lähteä”, toteaa hän, ”mutta entä minä? Miksi he ottavat sormen jälkeni? Jos lähden, pyyhkivätkö he ne pois? Minne minä voin mennä?”

Kenttämuistiinpanot keskustelusta Soranin kanssa.

Soran koki hänelle annetun statuksen vai-
kutukset epäreiluina ja -oikeudenmukaisina. Hän oli hakenut Suomesta turvapaikkaa, mutta hänen hakemuksensa ”hylättiin”, ja hän sai tilapäisen oleskeluluvan maastapoistamisen estymisen vuoksi. Sen seurauksena hänen osakseen koitui liminaalinen status, joka oli ristiriidassa hänen oikeudentajunsa kanssa. Keskustelussamme Soran avoimesti vaati-
kin toisenlaista vastausta minulta. Kun hän kuvaili olevansa sekä palauttamisen että kotouttamisen ulottumattomissa, hän itse asias-
sa edellytti, että pohdin sitä suhdetta, joka oli luotu meidän välillemme turvapaikkaproses-
sin kautta (vrt. myös Klockars 2010). Soran ei pyytänyt minua reflektoimaan niitä tunteita, joita paikattomuus tai pakolaisuuden kokemus saattaisivat itsessäni nostattaa. Pikemminkin hän osoitti, että me emme olleet poliittisesti erillisiä subjekteja, vaikka minulla olikin varaa määrittää oma mukavuusalueeni ja kieltäytyä mahdollisuudesta yrittää ymmärtää, millaista hänen elämänsä on. Paitsi että Soran osoitti eron, joka välillemme oli luotu, hän samalla osoitti tuon eron mielettömyyden osoittamal-

la sen meissä synnyttämän aistimuksellisen samankaltaisuuden. Identifikaation politiikka ja sen kautta luodut subjektipositioiden hierarkiat peittävät alleen ruumiin ontologisen alttiuden. Ne antavat minun – ja kaltaisten – helposti ajatella, että meidän olemuksemme ei ole alttiina kohtaamisessa ja toisaalta ne merkitsevät Soranin ruumiin alttiudeksi.

Keskusteluni Soranin kanssa konkretisoi artikkelini alussa, Benjaminin kertomuksen yhteydessä, esiin nostamani ajatuksen identiteettien purka(utu)misesta kohtaamisessa. Soranin ehdotus yöpymisestä tai suihkussa käymisestä vastaanottokeskuksessa sai minut välittömästi kuvittelemaan, millaista se olisi. Kävin mielessäni läpi 6–8 hengen huoneet, joissa ei ole juurikaan yksityisyyttä, vastaanottokeskukselle ominaisen äänimaiseman, puutteellisen ilmastoinnin, huonon sisäilman, keittiötilojen epäsiisteyden ja asomiskäyttöön tarkoittamattoman kirjekuoritehtaan muuttamisen ihmisten ”tilapäiskodiksi”. Kuvittelin, millaista olisi asua sellaisessa laitoksessa kuin vastaanottokeskus on, jossa ihminen elää ikään kuin julkisen ja yksityisen hämärässä välimaastossa. Kuvittelin valvonnan ja tarkkailun, jota väistämättä keskuksessa asumiseen liittyy. Samalla ajattelin omaa arkeani ja kotiani sekä sen tarjoamaa rauhaa, yksityisyyttä ja tilaa olla. Tutkimukseni aikana koin tästä mahdollisuudesta tulla ja lähteä vastaanottokeskuksesta oman mielen mukaan kalvavaa syyllisyyttä. Käsitökseni oman identiteettini perustasta vioittui tavalla, jota en ollut osannut odottaa, sillä (naiivi) lähtöoletukseni tutkimuksessa oli, ettei minulla henkilökohtaisesti ollut tekemistä haastateltavieni merkitsemisessä turvapaikatta jääneiksi. Kohtaamiseni Soranin kanssa muutti ymmärrykseni siitä, miten identiteetit ovat suhteessa toisiinsa ja miten tuo suhteisuus purkautuu ja rakentuu *tässä ja nyt*.

Kohtaamisemme aikana Soran myös käsitteeli politiikan konkreettista otetta omasta ruumiistaan. Hänen mahdollisuuksiensa rajattuus ilmenee turhautuneena määrittämättömien toimintavaihtoehtojen punnintana, joka

avaa välillemme kosketuspinnan eikä niinkään ole yksittäisen toimijan ilmaisema intentio tai protesti (vrt. Sullivan & McCarthy 2004, 295, 306–307.) Paitsi että Soran pohtii aktiivisesti omia mahdollisuuksiaan liikkua tiukkojen poliittisten kategorioiden lävitse ja ylitse, meidän kohtaamisessamme syntyy monimutkaisia ruumiillisia ja poliittisia vastavuoroisuuden suhteellisuuden horisontteja. Itselleni ne ilmentävät nancylaisia ”lähimmäisen *teknettä*”, jossa lähimmäinen on se, mikä tulee, mitä lähestyttäessä tapahtuu, mikä koskee ja vetäytyy erilleen sijoittelemalla ja siirtelemällä kosketusta. Lähimmäinen *teknänä* puolestaan on ruumiiden jakamista tai niiden ilmaantumista yhdessä. Tämä *teknä* muodostuu eri tavoista aiheuttaa niitä areaalisia – alueellisia ja epätoollisia – ääriviivoja, joita pitkin asetumme yhdessä alttiiksi sen sijaan, että *edellytyksenämme* olisi *joku muu Subjekti* tai *päämääränämme* olisi *jokin partikulaarinen tai universaalinen tavoite*. (Nancy 2010, 95–96, alkup. kursiivi; myös Gylén 2010, 128.) Lopulta kohtaamiseni Soranin kanssa esitti vaatimuksen asettua alttiiksi, altistua samalla tavoin kuin mitä turvapaikatta jääneet oli al(t)istettu tietylle merkitykselle ja merkitty suomalaisessa yhteiskunnassa. Se kannusti minua hahmottelemaan vaihtoehtoisia tapoja, joilla olemassaolon mieltä voidaan politiikan tutkimuksessa ajatella turvautumatta yksiselitteisiin positioihin ja olemassa oleviin valtarakenteisiin.

Identiteetin mahdollisuus nancylaisessa ajattelussa liittyy väistämättä muihin ja maailmaan. Toisin sanottuna identiteetit ovat jaettu- ja; ne jaetaan ihmisten kesken, heidän välillään ja välissään. Jakaminen voi merkitä yhdistävää kosketuspintaa tai erottamista, pilkkomista. Poliitiikan tutkimuksessa jälkimmäinen merkitys on tutumpi: ruumiit on jaettu eri kansallisiin, statuksiin, positioihin, etnisyyksiin, heimoihin, luokkiin ja uskontoihin. Usein jää huomaamatta, että ruumiiden merkitsemisestä huolimatta ne ovat silti yhdessä. Ruumiit ovat sekä jaettuja että jakavia. Ne ovat ”avoin tila, joka on pikemminkin *tilava* kuin *tilallinen*”

(Nancy 2010, 36, lisätty kursiivi). Nancyllle ruumis on tapahtuminen ja altistuminen; kokemus ja itse(nä) oleminen, josta kirjoitetaan ulos (Nancy 2010, 40, 104). Kokemus taas ei ole tietoa eikä epä tietoa; se ei voi olla kumpakaan edellä mainituista, jos kokemus on ruumis itse, sillä ruumis ei tiedä tai ole tietämätön. Sen sijaan ”kokemus on läpikäyntiä, siirtymistä laidalta toiselle, lakkaamatta, laidalta toiselle, pitkin jotain areaalisuutta kehittävää ja rajavaa ääriäviivaa” (Nancy 2010, 113).

Kohtaamiseni turvapaikatta jääneiden kanssa olivat molemmille osapuolille läpikäyntiä, lakkaamatonta siirtymistä pitkin niitä linjoja, jotka sekä yhdistivät meitä että erottivat meidät toisistamme. Tuo läpikäynti muodosti yhteisön kokemuksen, jossa minun oli ajateltava ”omaa” (valtio)yhteisöäni, sen perustaa ja pohjattomuutta, yritettävä vastata omasta olemassaolostani ja ajoittain tunnustettava, etten sitä voi tehdä ainakaan, jos oma ruumiini nähdään kiinteänä osana valtiuruumista. Nancyyn mukaan tautologisessa poliittisessa valtiuruumisajattelussa ruumis on yhteisön mieli, mutta samalla ruumiin mieli löytyy yhteisöstä. Kun mieli tulee tällä tavalla hallitsemaan politiikkaa, häviää tila olla keskenämme, yhdessä – eikä tilaa ruumiiden kohtaamisille, niiden reiteille tai ainutkertaisille sattumuksille ole. Samalla kuitenkin Nancy näkee, että tämä hallinto on tullut päätepisteeseensä, eikä politiikka siten enää kuulu ”ruumiittomalle *mielelle*”, vaan se ”*alkaa ruumiista ja loppuu ruumiisiin*” (Nancy 2010, 80–81, alkuperäinen kursiivi). Tuon hallinnon taustalta paljastuu ammottava mielen puute, merkityksen pohjaton ambivalenssi, mutta samalla ulottuva ruumis kykenee kuitenkin tarttumaan johonkin avautuneeseen mahdollisuuteen. (Gylén 2010, 133.) Tai oikeammin, ruumis kykenee avaamaan mahdollisuuksia itselleen, koska sen merkitsemisen taustalla ammottaa mielettömyys.

Politiikan ja poliittisen merkitsemisen koettu mielivaltaisuus ja mielettömyys nostattavat turvapaikatta jääneissä vihan ja turhautumisen tunteita. Viha voi hyvinkin olla

mitä poliittisin tunne, mutta silti sen filosofinen moodi usein laiminlyödään. (Nancy 1992, 375.) Esimerkiksi Soranin vihausuus kohdistui paitsi suomalaiseseen turvapaikkapolitiikkaan myös ihmisruumiin poliittiseen instrumentalisointiin, joka ilmenee kertomuksessa kärjekkäimmin ruumiin sijoittamisessa vastaanottokeskukseen ja sen alistamisessa biopoliittisille valvontamekanismeille, kuten sormenjalkien ottamiselle. Samalla Soranin vihassa on jälkiä historiasta ja sen sisältämistä Kurdistanissa koetuista aiemmista epäoikeudenmukaisuuksista, jotka kietoutuvat erottamattomasti yhteen vierauden, haavoittuvuuden sekä voimattomuuden tunteissa. Tällä tavoin tulkittuna viha levittää eteemme yhteyksiä ja suhteita, jotka ovat Soranille mahdollittomia hyväksyä ja sietämättömiä. Ilman vihaa politiikassa ja politiikan avulla luoduissa yhteisöissä olisikin kyse ainoastaan sopeutumisesta sekä vaikutusvallasta käytävästä kaupasta. (Nancy 1992, 375.) Kuitenkin turvapaikatta jääneiden paljastama politiikan tuntu jää aina jokseenkin avoimeksi, sillä sen päämäärää ja merkitystä ei voida sitoa ja sulkea. Heidän vaatimuksensa ei kohdistu mihinkään partikulaariseen tai universaaliin poliittiseen päämäärään, vaan se resonoi ruumiissa; suhteena, jonka ruumis kirjoittaa ulos ja joka asettaa ruumiit alttiiksi.

Kohtaamisissa turvapaikatta jääneiden kanssa poliittiset suhteet uudelleenkäsitellitetään. Tilassa, jonka nuo kohtaamiset avaavat tilavana tai tilaisuutena, ruumiiden merkitsemisen merkitys itsessään – eivät niinkään merkitsemisen käytännöt – asettuu kyseenalaiseksi. Kohtaamisessani Soranin kanssa hänen läsnäolonsa intensifioituu, jännittyy, suhteessa minuun. Me, jonain muuna kuin yksiselitteisesti tutkijana ja kansalaisena tai tutkimukseen osallistujana ja turvapaikatta jääneenä, tulimme olemaan kohtaamisen muodostamassa välitilassa. Oleminen on siis aina väistämättä jotakin kohti olemista, jolloin olemisen tuntu ja mieli syntyvät yksittäisten olevien välttämättömän monikollisuuden suhteissa. (Ks. Heikkilä 2007, 76; Nancy 2004, 9–10, 27–28.)

Kohtaamiseni turvapaikatta jääneiden kanssa pakottivat minut ymmärtämään, että ruumiin merkitsemisessä on kyse konkreettisesta tunnusta ja siitä, että merkitseminen on samalla aina mieleltöntä, sillä ruumis ei koskaan pelkisty merkiksi, edes omaksi merkikseen.

Ruumiin ontologia poliittisen yhteisön toisin ajattelun menetelmänä tekee mahdolliseksi kehollisten suhteiden ja suhteisuuksien tarkastelun tavalla, joka ei jää dikotomisen logiikan samanlaisuus/vieraus, identiteetti/toiseus, sisä-/ulkopuoli vangiksi. Tuo logiikka on perustava elementti valtioruumiin käsitteessä ja sen murtaminen edellyttää politiikan ajattelemista eletynä ja kuviteltuna siteenä, joka paitsi päättyy ruumiiseen, myös alkaa ruumiista. Tällaisessa politiikassa *tässä ja nyt* olemisen olemus muodostuisi koskemisesta ja koskettuna olemisesta, välimatkan päähän työntämisestä ja joutumisesta, lähentymisestä sekä loitontumisesta. (Ks. myös Nancy 2010, 118.) Tuossa politiikassa olemisen on nancylaisittain ruumiiden rytmi ja ruumiit olemisen rytmi (ks. Nancy 2010, 114–115), mutta olemiselle tai ruumiille ei kummallekaan ole kirjoitettu etukäteistä koreografiaa, vaan kyse on nimenomaan rytmistä, temposta ja rytmikasta. Nancyn ajatuksia sovittaen voisi todeta, että yhteisö, joka siten syntyy ei ole ilmiöiden ja odotusten paikka. Se on ”todellisten laajuuksien, ruumiidemme välien, niiden olemassaolojen ositusten ja vastarintojen jakamisen paikka”. Nancyn teoriassa yhteisö(llisyys) on ruumiiden ulottuvaisuudelle annettu oma (tapahtuma)paikka ja tuon paikan ominaisuus. (Ks. Nancy 2010, 56–57.) Tässä ajattelussa alistava kohtaaminen on yhteisön ydin.

KANSSAOLEMISEN POLIITTISESTA MERKITYKSESTÄ

Nancyille yhteisö ei ole sama kuin yhteiskunta, valtio, ideologia tai poliittinen orientaatio. Poliittinen kaipuu ihmisyyhteisöön, jota yhdistää

identiteetti ja tausta, on nancylaisessa ajattelussa ainoastaan (sub-)nationalististen identifiointien muotojen ilmentymä. Vaan entä jos yhteisö tulisikin nancylaisittain ymmärrettäväksi jaettuna kokemuksena, yhteisöllisyytenä, jossa odotukset ja poliittiset päämäärät tekevät tilaa ruumiiden olemassaolon ositukselle ja vastarintojen jakamiselle? Merkitys poliittiselle kulttuurille – ymmärryksellemme siitä, mitä politiikka on, missä se tapahtuu ja miten se ilmenee – olisi valtava. Se heijastuisi syvästi sekä valtion, suvereniteetin periaatteen että poliittisen subjektin käsitteisiin, jotka perinteisesti ovat olleet keskeisiä elementtejä politiikkaa ja sen vaikutuksia tutkivilla aloilla. Sen sijaan, että tarkasteltaisiin poliittista yhteisöä yksikkönä, valtioruumiina, eteemme avautuisikin kysymys siitä, miten poliittinen yhteisö tulee olevaksi, tapahtuu ja saa merkityksiä kohtaamisen kautta. Tämä tarkoittaa samalla yhteisön perustan hylkäämistä, sillä Nancyn kanssaolemisen ajattelun avaama yhteisökäsitys on perustavasti pohjaton.

Politiikan tutkimuksessa ajatus kanssaolemisenesta on kiistatta vaikea, sillä se on näennäisesti ristiriidassa reaali maailman ilmiöiden kanssa. Empiiriset havainnot tai niihin perustuva analyysi eivät siis hevin tue tätä ajatusta. Esimerkiksi sopii hyvin myös oma aihepiirini, turvapaikkapolitiikka, jossa kanssaoleminen ei ole suinkaan ensimmäinen viitekehys, johon huomio kiinnittyy. Turvapaikatta jääneet kuitenkin mutkistavat rajoja paikkojen välillä ja kyseenalaistavat ajatuksen poliittisesta elämästä jonain, joka tapahtuu joko vakaiden rajojen sisällä tai tarkkarajaisen, vakiintuneiden sisä- ja ulkopuolten välillä. He haastavat perinteisen ymmärryksen poliittisesta yhteisöstä, jossa kansakuntaan identifioituminen tekee ihmisistä yksilöitä ja luo heille paikan, josta käsin he voivat poliittisina subjekteina toimia. Kansallisen kuulumisen logiikkaan nojaavan ajattelun ongelmat ovat moninaiset, mutta tässä yhteydessä on syytä korostaa sen taustalla lymyvää olettamaa jollakin tapaa vakaasta ja annetusta suomalaiskansallisesta kulttuurista, jonka maa-

hanmuuttajien odotetaan omaksuvan ja johon heidän odotetaan sopeutuvan tai johon heidän ei turvapaikatta jääneiden tapauksessa anneta integroitua. Toisin sanoen jotkut kehot esitetään suvereniteettiin pohjautuvassa poliittisen elämän ja kuulumisen kuvastossa paikkattomina tai ne pidetään tietoisesti poissa paikaltaan, liikkeessä. Näin syntyy kuitenkin varsin jäykkä malli poliittisen elämän mahdollisuudesta ja sen alati toteutuvasta tapahtumisesta.

Turvapaikatta jääneiden läsnäolo rakentaa ja muovaa ajatusta politiikan mahdollisesta tunnusta ja mielestä sekä niihin liitetystä merkityksistä. (Esim. Puumala 2013.) Omalla tavallaan, ehkäpä hyvinkin tahattomasti tai jopa tarkoittamatta, turvapaikatta jääneet osallistuvat suomalaisen yhteiskuntaan ja ilmentävät poliittista yhteisyyttä ja elämää. Siten emme voi sanoittaa heidän läsnäoloaan ainoastaan osattomuuden, syrjäytymisen tai kuulumattomuuden teemojen kautta. Arjessaan – suhteessa muihin, tullessaan muiden kanssa yhteyteen – he omaksuvat keinoja ilmentää poliittisen jatkuvaa tapahtumista ja sen prosessinomaista luonnetta. Ruumiit eivät liiku tilassa ja ajassa, vaan ne luovat tilaa ja aikaa liikkeellään. Tämä keskittää huomion yksittäisten kehojen liikkeeseen muuttovirtojen sijasta ja korostaa poliittisen tapahtumista ihmisten kohtaamisissa. Siten se siirtää huomion kehosta politiikan välineenä tai välikappaleena ruumiiseen poliittisen lähteenä ja paikkana. On keskityttävä jatkuvaan tulemisen prosessiin, joka ei valmistu tai jolla ei ole selvää päämäärää tai päätepistettä.

Kun siirrytään valtiotasolta ”yksilötasolle” – jos kyseistä ilmaisua voi ylipäänsä käyttää tässä teoreettisessa kontekstissa – huomataan, että politiikalla ei koskaan kyetä määrittämään niitä suhteita, joita ihmisten välille kohtaamisissa syntyy ja joiden kautta poliittisen merkityksistä neuvotellaan. Poliittinen on tapahtuma ja prosessi, ei annettu ominaisuus tai projekti. Siksi on mahdollista väittää, että ainakin filosofisella tasolla turvapaikatta jääneiden toiminnalliset strategiat nyrjäyttävät poliittisten

identiteettien keskinäisen hierarkian sijoiltaan korostaen niitä moninaisia yhteyksiä, eläviä käytäntöjä ja hybridejä suhteita, jotka kietovat politisoidut ruumiit yhteen. Siten vaille turvapaikkaa jääneiden muodostamat suhteet ja avaamat yhteydet voidaan ymmärtää esimerkiksi poliittisen tilan ja ajan tapahtumisesta sekä niiden luomisesta kehollisissa kohtaamisissa. Filosofisesti turvapaikatta jääneiden läsnäolo vaatii meitä kyseenalaistamaan logiikan, jonka perusteella ruumiita merkitään ja tehdään merkitykselliseksi. Näin mahdollisesti vältettäisiin paitsi monikulttuurisuuden nostattamat ”helpot” vastalauseet myös sortuminen ajatusrakenteisiin, joissa ihmiset on jaettu eri kansallisuuksiin, etnisyyksiin, ryhmiin ja kansakuntiin. (Ks. myös Nancy 2000, 101–143.)

Sekä Benjaminin, Nasirin että Soranin kertomukset, jotka olen tekstissäni nostanut esiin, toimivat esimerkkeinä poliittisen tapahtumasta ja olemisen tulemisesta jaetuksi. Itse asiassa nancylaisessa ajattelussa yhteisön jakaminen ja poliittinen ovat ymmärrettävissä toistensa synonyymeiksi. Sen sijaan moderni kokemus yhteiskunnasta – valtio poliittisen yhteisön ilmiänsä – kadottaa tai liudentaa yhteisyyden ja jaettuuden välittömyyden, lähimmäisen *tekhnen* olemisemme paikkana.

AVAUS, AVOIMUUS, ALTTIUS:

POLITIIKAN TUNTU

Päätavoitteeni oli yhdistää Nancyn ajattelu politiikan tutkimukseen. Artikkelissani lähestyin tätä tavoitetta käyttämällä alttiutta paitsi teoreettisena myös metodologisena lähtökohtana. Hahmottelin tapoja, joilla voitaisiin ajatella sekä ihmisten välisiä että ruumiin ja yhteisön välisiä suhteita ilman että lopputuloksena tai lähtökohtana olisi foundationalistinen käsitys politiikasta. Tässä viitekehityksessä poliittinen elämä ilmentyy paitsi kielellisenä

ja toiminnallisena, myös aistimuksellisena ja erottamattomasti ruumiillisena. Yhteisö, jolle tämänkaltainen ilmentyminen alkaa antaa suuntaa, ei edellä jäseniään, eikä yksilön poliittinen olemassaolo ole seuraus johonkin poliittiseen yhteisöön liittämistä. Pikemminkin voidaan ajatella, ettei yhteisö ole enempää tai vähempää kuin läsnäolon tulemista, joka tässä tarkoittaa toiselle olevalle altistumisen aikaansaamaa olemisen altistumista itselleen. Tapahtumana alttius ei salli kehittää aukottomia ja kokonaisvaltaisia identiteettikertomuksia, joiden välityksellä yhteisölle luotaisiin joko jatkuvuuden tuntu tai yhteinen kohtalo. Poliittisen yhteisön osalta tämä merkittäisi yhteyttä ja jaetuksi tulemista yhtenäisyyden ja samuuden sijasta, mikä puolestaan huomioisi kokemuksellisuuden sotkuisuuden ja sattumien muodostaman draaman eikä keskittyisi ainoastaan kategorisiin luokitteluihin.

Avautuvien mahdollisuuksien kartoittamiseksi on keskeistä nostaa esiin vielä yksi ruumiin ominaisuus. Ruumiit ovat vastustuskykyisiä; niiden yhteisö vastustaa. Tämän vuoksi Nancylle ei ole ”enää ruumiita, joita käytetään mielekkyyden tuottamiseen, vaan mieltä, joka antaa ja jakaa ruumiita” (Nancy 2010, 89). Turvapaikatta jääneet tekevät näkyväksi erilaisia tulkintoja politiikan tunnusta,

mielestä ja merkityksestä. Heidän läsnäoloaan ja olemisensa monikollisuutta ei voida valjastaa sen ulossulkevan logiikan käyttöön, jonka varaan kansainvälinen poliittinen järjestys on rakennettu ja jonka periaatteiden mukaisesti sen oletetaan toimivan. Siten on mahdollista esittää, että ruumis ei ole pelkästään politiikan kohde, vaan myös poliittisen tapahtumista. Se filosofinen haaste, jonka edessä *tässä ja nyt* olen, koskee paitsi turvapaikka- myös monikulttuurisuuspolitiikan taustalla piilevän poliittisen logiikan rajoja. Tarttumalla kyseiseen haasteeseen olen pakotettu ymmärtämään, että elämäni ja olemassaoloni on yhteydessä muihin ja että viime kädessä jokainen meistä on yhtä haavoittuva ja altis. Siksi onkin pyhädyttävä miettimään, miten jokainen meistä yksin ja yhdessä vastaa muiden läsnäoloon ja siten joko vahvistaa tai häivyttää tiukkarajaista poliittista rajanvetoa itsen ja muiden, sisä- ja ulkopuolen välillä. Mahdollisesti näin voisimme päätyä ehyempään kuvaan ihmisten poliittisesta olemassaolosta siten kuin se tapahtuu *tässä ja nyt*, yhtäältä avoimena ja toisaalta jo merkittynä – valtiossa, valtiojärjestelmässä ja suvereniteetin logiikan tavoittamattomissa. Poliitiikan tutkimukselle tämä on kutsu tarkastella paitsi faktoja ja merkityksiä, myös tuntua ja aistimuksellisuutta.

VIITTEET

1. Vaikka nancylainen kanssaolemisen ajattelu ei ole (ollut) suuren huomion kohteena, löytyy esimerkiksi kansainvälisen politiikan tutkimuksesta joitain testejä, joissa

Nancyn ajatusten merkitystä tieteenalalle ja vaikutusta siihen on hahmoteltu. Ks. esim. Edkins 2005; Odysseos 2007; Vaughan-Williams 2007; Puumala 2012, 2013.

KIRJALLISUUS

- Ahmed, Sara (2008): ”The politics of good feeling”. *ACRAWSA e-journal* 4:1.
- Caygill, Howard (1997) ”The shared world: philosophy, violence, freedom”. Teoksessa Darren Sheppard, Simon Sparks ja Colin Thomas (toim.) *The Sense of Philosophy: On Jean-Luc Nancy*. London: Routledge, 19–31.
- Dallmayr, Fred (1997) ”An ‘inoperative’ global commu-

nity?”. Teoksessa Darren Sheppard, Simon Sparks ja Colin Thomas (toim.) *The Sense of Philosophy: On Jean-Luc Nancy*. London: Routledge, 174–196.

Devisch, Ignaas (2011) ”Doing justice to existence: Jean-Luc Nancy and ‘the size of humanity’”. *Law and Critique* 22:1, 1–13.

Dikeç, Mustafa (2005) ”Space, politics, and the political”. *Environment and Planning D: Society and Space* 23:2,

- 171–188.
- Edkins, Jenny (2005) "Exposed singularity". *Journal for Cultural Research* 9:4, 359–386.
- Fischer, Francis (1997) "Jean-Luc Nancy: the place of a thinking". Teoksessa Darren Sheppard, Simon Sparks ja Colin Thomas (toim.) *The Sense of Philosophy: On Jean-Luc Nancy*. London: Routledge, 32–37.
- Gylén, Marko (2010) "Mähdollisuus ja ei: Heideggerin, Nancyn ja Figalin painotuksia olemisen vapaudesta". *tiede & edistys* 35:2, 121–140.
- Hamacher, Werner (1997): "Ou, séance, touche de Nancy, ici". Teoksessa Darren Sheppard, Simon Sparks ja Colin Thomas (toim.) *On Jean-Luc Nancy: The Sense of Philosophy*. London: Routledge, 38–62.
- Heikkilä, Martta (2007) *At the Limits of Presentation: Coming-into-Presence and Its Aesthetic Relevance in Jean-Luc Nancy's Philosophy*. Helsinki: Helsinki University Printing House.
- Hirvonen, Ari (2010) "Demokratia: Katu ja tehdas poliittisen kiistan näyttämönä". *tiede & edistys* 35:4, 259–276.
- Klockars, Kristian (2010) "Poliittinen ontologia ja tasa-arvo Rancièren ajattelussa". *tiede & edistys* 35:4, 285–291.
- Lacoue-Labarthe, Philippe & Jean-Luc Nancy (1997) *Re-creating the Political*. London: Routledge.
- Librett, Jeffrey S. (1997) "Interruptions of Necessity: Being between Meaning and Power in Jean-Luc Nancy". Teoksessa Darren Sheppard, Simon Sparks ja Colin Thomas (toim.) *The Sense of Philosophy: On Jean-Luc Nancy*. London: Routledge, 103–139.
- Lindberg, Susanna (2010) "Saatesanat". Teoksessa Jean-Luc Nancy, *Filosofin sydän: Corpus ja Tunkeilija*. Helsinki: Gaudeamus, 13–26.
- Nancy, Jean-Luc (2003) "The confronted community". *Postcolonial Studies* 6:1, 23–36.
- Nancy, Jean-Luc (1992) "La comparution/the compearance: from the existence of "communism" to the community of "existence". *Political Theory* 20:3, 371–398.
- Nancy, Jean-Luc (2010) "Corpus". Suom. Susanna Lindberg. Teoksessa *Filosofin sydän: Corpus ja Tunkeilija*. Helsinki: Gaudeamus, 27–120.
- Nancy, Jean-Luc (2000) *Being Singular Plural*. Stanford: Stanford University Press.
- Nancy, Jean-Luc (2004) *The Inoperative Community*. Minneapolis & London: University of Minnesota Press.
- Norris, Andrew (2000) "Giorgio Agamben and the politics of living dead". *Diacritics* 30:4, 38–58.
- Odysseos, Louiza (2007) *The Subject of Coexistence: Otherness in International Relations*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Puumala, Eeva (2012) *Corporeal conjunctures no-w-here: Failed asylum seekers and the senses of the international*. Acta Universitatis Tamperensis 1744. Tampere: Tampere University Press.
- Puumala, Eeva (2013) "Political life beyond accommodation and return: rethinking relations between the political, the international, and the body". *Review of International Studies*, hyväksytty julkaistavaksi.
- Puumala, Eeva ja Samu Pehkonen (2010) "Corporeal Choreographies between Politics and the Political: Failed Asylum Seekers Moving from Body Politics to Body Spaces". *International Political Sociology* 4:1, 50–65.
- Puumala, Eeva, Tarja Väyrynen, Anitta Kynsilehto ja Samu Pehkonen (2011) "Events of the Body Politic: A Nancian Reading of Asylum-seekers' Bodily Choreographies and Resistance". *Body & Society* 17:4, 83–104
- Sullivan, Paul ja John McCarthy (2004) "Toward a dialogical perspective on agency". *Journal for the Theory of Social Behaviour* 34:3, 291–309.
- Vaughan-Williams, Nick (2007) "Beyond a cosmopolitan ideal: the politics of singularity". *International Politics* 44:1, 107–124.
- Wurzer, Wilhelm S. (1997) "Nancy and the Political Imaginary after Nature". Teoksessa Darren Sheppard, Simon Sparks ja Colin Thomas (toim.) *The Sense of Philosophy: On Jean-Luc Nancy*. London: Routledge, 91–102.
- Zetter, Roger (2007) "More labels, fewer refugees: re-making the refugee label in an era of globalisation". *Journal of Refugee Studies* 20:2, 172–192.